

JUDICIARY OF
ENGLAND AND WALES

21st December 2020

Y Frenhines ar gais
ANNE-MARIE DRIVER

Hawlydd/Atebydd

-a-

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL
RHONDDA CYNON TAF

Diffynnydd/Apelydd

-a-

(1) COMISIYNYDD Y GYMRAEG
(2) GWEINIDOGION CYMRU

Ymvrwyr

CRYNODEB O'R DYFARNIAD (ar gael yn Gymraeg a Saesneg)

Nodyn pwysig ar gyfer y wasg a'r cyhoedd: nid yw'r crynodeb hwn yn rhan o benderfyniad y llys. Fe'i darperir er mwyn cynorthwyo'r wasg a'r cyhoedd i ddeall yr hyn y bu i'r llys ei benderfynu.

1. Apêl oedd hwn yn erbyn penderfyniad Mr Ustus Fraser, a ddileodd benderfyniad a wnaed gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf ("Y Rhondda Cynon Taf"), ar y 18^{fed} o Orffennaf 2019, i weithredu tri chynnig a oedd yn arfaethu cau ysgolion neilltuol a sefydlu ysgolion newydd yn ardal Pontypridd.
2. Roedd yr hawlydd, Ms Driver, yn aelod o grŵp ymgyrchu o'r enw "Ein Plant yn Gyntaf - Our Children First". Ymgynghorodd Y Rhondda Cynon Taf ar

gynigion i aildrefnu ysgolion, ac yna cyhoeddodd bedwar hysbysiad statudol yn cynnig (i) newid amrediad oed Ysgol Gyfun Gatholig Y Cardinal Newman o 11-19 oed i 11-16 oed, (ii) cau Ysgol Uwchradd Pontypridd (ar gyfer rhai 11-19 oed) ac Ysgol Gynradd Cilfynydd ac agor ysgol newydd ar gyfer rhai 3-16 oed, (iii) cau Ysgol Uwchradd Hawthorn (ar gyfer rhai 11-19 oed) ac Ysgol Gynradd Hawthorn a chreu ysgol newydd heb chweched dosbarth, a (iv) cau Ysgol Gynradd Gymraeg Pont Sion Norton (ysgol gynradd Gymraeg) ac Ysgol Gynradd Heol y Celyn (ysgol ddwyieithog) ac agor ysgol gynradd Gymraeg newydd.

3. Y prif fater oedd sut y dylid dehongli Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 a basiwyd gan Senedd Cymru mewn testunau Cymraeg a Saesneg yn 2013.
4. Yn y Saesneg, roedd Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 yn dweud fod angen cymeradwyaeth Gweinidogion Cymru ar gyfer rhai cynigion neilltuol i aildrefnu ysgolion. Roedd adran 50(1) yn dweud bod angen y cyfryw gymeradwyaeth ar gyfer y cynigion hynny a fyddai'n "affect sixth form education". Roedd adran 50(2) yn dweud "[p]roposals affect sixth form education if - (a) they are proposals to establish or discontinue a school providing education suitable only to the requirements of persons above compulsory school age".
5. Yn y Gymraeg, roedd adran 50(1) Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 yn dweud bod angen cymeradwyaeth Gweinidogion Cymru ar gyfer "cynigion yn effeithio ar addysg chweched dosbarth". Roedd adran 50(2) yn dweud fod "cynigion yn effeithio ar addysg chweched dosbarth - (a) os ydynt

yn gynigion i sefydlu neu derfynu ysgol sy'n darparu addysg sy'n addas at anghenion personau sydd dros oedran ysgol gorfodol yn unig”.

6. Penderfynodd y barnwr fod y geiriau “proposals to establish or discontinue a school providing education suitable only to the requirements of persons above compulsory school age” a “yn gynigion i sefydlu neu derfynu ysgol sy'n darparu addysg sy'n addas at anghenion personau sydd dros oedran ysgol gorfodol yn unig” yn cwmpasu cynigion i gau ysgol sy'n darparu addysg chweched dosbarth, pa un a yw'r ysgol honno hefyd yn darparu addysg ar gyfer grwpiau oedran eraill neu beidio. Gan hynny, yr oedd y barnwr o'r farn y dylid cyfeirio ail a thrydydd cynnig Y Rhondda Cynon Taf (ym mharagraff 2 uchod) at Weinidogion Cymru.
7. Apeliodd Y Rhondda Cynon Taf i'r Llys Apêl, gan haeru mai cyfeirio yr oedd y statud yn unig at gynigion i gau ysgolion a oedd yn darparu addysg chweched dosbarth yn unig, fel nad oedd angen cyfeirio'r ail a'r trydydd cynnig at Weinidogion Cymru.
8. Caniataodd y Llys Apêl (Syr Geoffrey Vos, Canghellor yr Uchel Lys, Yr Arglwyddes Ustus Nicola Davies a'r Arglwydd Ustus Lewis) apêl Y Rhondda Cynon Taf gan benderfynu nad oedd angen cyfeirio'r ail a'r trydydd cynnig at Weinidogion Cymru. Nid oedd adran 50(2) Deddf 2013 yn berthnasol i gynnig i sefydlu neu gau ysgol ond os oedd yr ysgol yn darparu addysg ar gyfer rhai dros yr oed lle mae mynd i'r ysgol yn orfodol yn unig.
9. Cyfeiriodd y Llys Apêl at adran 156 Deddf Llywodraeth Cymru 2006, sy'n dweud bod testunau Cymraeg a Saesneg unrhyw un o Ddeddfau'r Senedd sydd yn Gymraeg a Saesneg i'w trin i bob diben yn gyfartal o ran statws. Dywedodd

mai'r ffordd orau i ddehongli deddfwriaeth ddwyieithog, lle mae testunau mewn ieithoedd gwahanol yn cyfleu ystyrion gwahanol, a lle nad oes modd ymgyrraedd at ddehongliad sy'n gyson â'r ystyr lythrennol yn y fersiynau yn y naill iaith a'r llall, oedd dirnad y bwriad deddfwriaethol gan gyfeirio at bwrpasau neu amcanion y ddeddfwriaeth fel y maent yn ymddangos yn y testunau. Pan fo deddfwriaeth yn cael ei ddeddfu mewn dwy iaith ac iddynt statws cyfartal, a lle mae'r partïon yn dadlau bod, neu y gallai fod, gwrthdaro, gwahaniaeth neu anghytundeb rhwng y fersiynau yn y ddwy iaith, geill y bydd angen dadansoddiad manwl o'r naill fersiwn a'r llall. Lle nad awgrymid fod y fersiynau yn y naill iaith a'r llall yn gwahaniaethu o ran ystyr, gallai'r llys fod yn sicr bod y naill fersiwn a'r llall yn adlewyrchu bwriad y ddeddfwrfa.

10. Penderfynodd y Llys Apêl hefyd fod y barnwr yn anghywir (i) pan ddaeth i'r casgliad fod Y Rhondda Cynon Taf wedi methu â chydymffurfio â pharagraff 1.9 y Cod Ad-drefnu Ysgolion, pan gymeradwyodd y pedwerydd cynnig, a (ii) pan ganfu fod Y Rhondda Cynon Taf wedi methu â chydymffurfio â pharagraff 1.4 y Cod a methu ag ystyried effaith cau ysgol gynradd Gymraeg Pont Sion Norton, ar addysg drwy gyfrwng y Gymraeg yn gyffredinol. Gan hynny, penderfynodd y Llys Apêl ystyried o'r newydd a oedd Y Rhondda Cynon Taf wedi torri'r Cod. Penderfynodd nad oedd Y Rhondda Cynon Taf wedi torri'r Cod. Dangosai'r ddogfennaeth yn eglur y byddai'r ysgol gynradd Gymraeg newydd fwriadedig yn darparu 93 yn fwy o lefydd mewn ysgol gynradd Gymraeg na'r ysgolion blaenorol, ac y byddai'n darparu digon o lefydd ar gyfer y galw a ragwelir yn ystod y blynyddoedd nesaf. Ymhellach, roedd Y Rhondda Cynon Taf wedi ystyried hygyrchedd yr ysgol newydd fwriadedig, y materion ynglŷn â chludiant a fyddai'n effeithio ar ddisgyblion yr ysgolion blaenorol ac

a fyddai'r cynnig yn rhwystr i'r nifer a fyddai'n dewis addysg gynradd drwy gyfrwng y Gymraeg.

11. Gan hynny, roedd penderfyniadau'r Rhondda Cynon Taf i weithredu'r ail, y trydydd a'r pedwerydd cynnig yn gyfreithlon a byddid yn caniatáu'r apêl.